

Транскрипт конференције за новинаре Дика Мартија

(Париз, 16. децембар 2010. године)

Ја нисам ништа ново рекао, нити сам ишта ново написао, али оно што јесте ново то је да сам то изговорио и записао. Желим да вас подсетим да је овај извештај настао због изјава објављених у књизи госпође Дел Понте, 2008. године, да се део ОВК бавио продајом људских органа, у периоду око 2000. године. Она је у књизи говорила и о чувеној „жутој кући“.

Те изјаве подстакле су посланике Парламентарне скупштине да покрену пројекат усвајања одговарајуће резолуције. Ја сада нећу наводити имена потписника те резолуције. Резолуција је поверена Комитету за правосуђе и људска права, који ме је именовao за известиоца. Изненађујуће је, пре свега, то што је бивши тужилац Суда (ICTY) установљеног да би се на више нивоа бавио ратним злочинима почињеним у том региону написао тако нешто у својој књизи.

Истрага коју је она покренула окончана је без резултата, из различитих разлога о којима ћете кроз овај извештај сазнати много више. Пре свега, желим да вас подсетим да мој посао није био да покренем истрагу. Ми нисмо правосудни орган. Ми за тако нешто немамо ни легитимитет, ни моћ, па ни средства. Ми смо орган посланика који имају мандат да се баве промовисањем људских права и кроз ту призму треба схватити наш рад. Дакле, наш задатак је био да установимо извесне чињенице полазећи од изјава госпође Дел Понте.

То није био једноставан, већ деликатан посао, јер на почетку, бројне особе нису биле вољне да о томе говоре. Ја сам у очима многих људи видео ужасни страх од могућности да о тим догађајима говоре. Међутим, ускоро смо открили да су све те ствари биле познате већем делу обавештајних служби из различитих земаља, биле су познате полицијским службама и бројним појединцима, који би вам приватно рекли: „Ма, да, знали смо за то, али смо из политички опортуних разлога изабрали или морали да о томе ћутимо“. Наставили смо са нашом истрагом.

У извештају смо једно поглавље посветили именовану наших извора. Видећете да су бројни. Реч је о дипломатама, полицајцима, припадницима обавештајних служби, писаним документима обавештајних служби до којих смо дошли. Непроцењив рад обавило је и неколико ваших колега, новинара. Има и особа веома блиских ОВК, које су, уз велике мере безбедности, пристале да са нама разговарају. То нам је омогућило да у извештај унесемо и извесне детаље, који су до сада били углавном непознати већини.

Извештај је имао намеру да утврди да постоје изузетно узнемирујуће чињенице, да постоје бројни и међусобно сагласни наговештаји да су припадници ОВК починили злочине и да су ти злочини до сада остали некажњени, да нису били предмет никакве озбиљне истраге. Новост је и та да је у цео случај умешана и албанска територија.

Међународни суд за ратне злочине почињене на територији бивше Југославије није, до сада, био надлежан за албанску територију. Ни Еулекс није надлежан за албанску територију. Албанске власти одговориле су нам да немају никакав разлог за покретање истраге, јер, како су рекли, нису били део тог рата и зато њихова територија са том причом нема ништа. Сада је, мислим, доказано да је у том апсолутно хаотичном периоду, од средине 1999. године и током 2000. године, или од окончања бомбардовања до тренутка док УНМИК није преузео контролу, власт на целом том подручју имао искључиво ОВК.

Баш у том периоду су се и догодили ти злочини. Људи су отимани и пребацивани у Албанију. Знате да је Еулекс сада покренуо истрагу у вези са једним кампом, који је био у Кукушу, у северној Албанији, где су људи тајно затварани, а било је и убистава. Дакле, сада постоји више извора који показују да албанска територија јесте била део те приче.

Наш циљ је, једноставно, да охрабримо да се коначно истражи истина. Оно што ме је нарочито шокирало у целој тој причи јесте то да је већина чињеница које су објављене у извештају била позната бројним институцијама и организацијама, које су до сада ћутале о томе. Мислим да се не може обезбедити будућност неке земље без рада на истини и сећању. Никада неће бити мирног заједничког живота различитих заједница, ако наставимо да се правимо да ништа не знамо. Оно што је запрепашћујуће јесте то да, када на Косову разговарате са људима приватно и у безбедном окружењу, сви кажу да су та сазнања општепозната. Мислим да треба ставити тачку на ту хипокризију и започети прави рад на откривању истине.

Ми нећемо бити ти који ће тај рад обављати. Мислим да смо објавили довољно материјала да бисмо пружили оправдање и разлог за покретање дубоке, озбиљне и независне истраге и да бисмо, изнад свега, створили услове да сведоци проговоре, јер је то проблем. У постојећим условима, сведоци неће проговорити, јер њихови животи нису заштићени. Било је случајева да су током процеса пред Међународним судом за ратне злочине, током истраге, сведоци који су пристали да сарађују убијани. У земљама које описујемо извештајем и даље постоји културни аспект тог друштва које је клански организовано. То је познато, о томе је израђена социолошка студија, аспект омерте (зида ћутања), заштите кланова итд.

Више од тога, присутна је опасност, па ако се не заштити живот потенцијалних сведока, њих неће бити могуће ни саслушати. Морали смо да уложимо много рада, да бисмо их убедили да са нама разговарају, да стекну поверење у нас и нашу професионалност, као и нашу способност да заштитимо своје изворе информација. Мислим да смо тиме нашем извештају дали већи кредибилитет у односу на све претходне извештаје о том осетљивом питању.

Шта више рећи, да ли је требало објављивати имена или није? Ако смо описали чињенице не наводећи имена, мислим да бисте наш извештај назвали хипокризијом, јер се у њему праве алузије, а не наводе се имена. Пошто се та имена већ појављују у бројним документима обавештајних и полицијских служби, пошто су неке од поменутих особа већ предмет забрана у неким земљама – на пример, забране уласка у неку земљу - чинило ми се праведним, уз све неопходне мере предострожности, да објавим имена тих особа, која су већ поменута у бројним документима и о којима многи, на различите начине, већ дуго говоре. Сада је на званичницима, који имају одговарајућу власт, да наставе тај посао откривања истине.

Процењујемо да правда не може да се креће само у једном смеру. Не мислимо да треба да постоје две различите правде, за победнике и за побеђене. Постоји само једна правда за све. Нема компензовања једних злочина другим злочинима. Потпуно сам уверен да будућност Косова не може да буде доживљена у позитивном светлу, док се не буде знала цела истина. Један од аспеката, који су били табу (косовски Албанци су о томе све знали, али уопште нису желели да говоре) јесте тај да је ОВК убијао и косовске Албанце, а не само Србе.

Косовски Албанци проглашавани су за колаборационисте, јер су радили у претходној српској администрацији, а често били и ривали, јер ОВК није био потпуно структурирана војска, већ оружана група. То је био потпуни табу, који ће данас највише штете нанети вођама ОВК, јер та открића бацају сенку на славу коју су себи приписали.

Даме и господо, позивам вас да извештај читате пажљиво. Мислим да су неки медији заузели одређени приступ, који не поклања пажњу избору речи и глагола и саставу реченица. Мислим да се, када је реч о оваквом извештају, пажња мора обратити на начин на који је срочен. Уз ту препоруку, остаје ми само да вам кажем да је комисија једногласно, и без гласа „против“, одобрила пројекат сачињавања резолуције и мислим да је то први важан корак.

